

CBSE कक्षा - 9 संस्कृत
एनसीईआरटी प्रश्न-उत्तर
पाठः - 1 भारतीयवसन्तगीतिः

अभ्यासः

1. अधोलिखितानां प्रश्नानामुत्तराणि संस्कृतभाषया लिखत-

- i. कविः वीणापाणिं किं कथयति?
 - ii. वसन्ते किं भवति?
 - iii. सरस्वत्याः वीणां श्रुत्वा किं परिवर्तनं भवतु इति कवेः इच्छां लिखत।
 - iv. कविः भगवतीं भारतीं कस्याः नद्याः तटे (कुत्र) मधुमाधवीनां नतां पङ्क्तिम् अवलोक्य वीणां वादयितुं कथयति?
- उत्तराणि-**

- i. कविः वीणापाणिं कथयति अये वाणि ! नवीनां वीणां निनादय।
- ii. वसन्ते सरसाः रसालाः लसन्ति कोकिलाः च कूजन्ति।
- iii. सरस्वत्याः वीणां श्रुत्वा भारतीयजनमानसे नवचेतनायाः सञ्चारः भवतु - इति कवेः इच्छा अस्ति।
- iv. कविः भगवतीं भारतीं यमुनानद्याः तटे (कलिन्दात्मजायाः सवानीरतीरे) मधुमाधवीनां नतां पङ्क्तिम् अवलोक्य वीणां वादयितुं कथयति।

2. 'क' स्तम्भे पदानि, 'ख' स्तम्भे तेषां पर्यायपदानि दत्तानि। तानि चित्वा पदानां समक्षे लिखत-

'क' स्तम्भः	'ख' स्तम्भः
(i) सरस्वती	(1) तीरे
(ii) आम्रम्	(2) अलीनाम्
(iii) पवनः	(3) समीरः
(iv) तटे	(4) वाणी
(v) भ्रमराणाम्	(5) रसालः

उत्तराणि-

'क' स्तम्भः	'ख' स्तम्भः
(i) सरस्वती	(4) वाणी
(ii) आम्रम्	(5) रसालः
(iii) पवनः	(3) समीरः

(iv) तटे	(1) तीरे
(v) भ्रमराणाम्	(2) अलीनाम्

3. अधोलिखितानि पदानि प्रयुज्य संस्कृतभाषया वाक्यरचनां कुरुत-

- निनादय
- मन्दमन्दम्
- मारुतः
- सलिलम्
- सुमनः

उत्तराणि-

- निनादय - बजाओ - अये वाणि ! वीणां निनादय।
- मन्दमन्दम् - धीरे-धीरे - मन्दमन्दम् पवनः वहति।
- मारुतः - वायु - मारुतः वहति।
- सलिलम् - जल - सलिलम् शीतलम् भवति।
- सुमनः - फूल - सुमनः विकसति।

4. प्रथमश्लोकस्य आशयं हिन्दीभाषया आङ्ग्लभाषया वा लिखत-

उत्तराणि- आशय यह है कि 'ऋतुराज वसन्त के आगमन पर आमों पर बौर आ जाता है। कोयलें कूकने लगती हैं। ऐसे मनमोहक वातावरण में सरस्वती से प्रार्थना की गई है कि वह नयी वीणा बजाए एवम् सुन्दर नीतियुक्त कोमल गीत गाए ताकि जन-जीवन में नवीन प्रेरणा का सञ्चार हो।'

5. अधोलिखितपदानां विलोमपदानि लिखत-

- कठोरम् -
- कटु -
- शीघ्रम् -
- प्राचीनम् -
- नीरसः -

उत्तराणि-

- कोमलम्
- मधुरम्
- चिरम्
- नवीनम्
- सरसः